Panteia
Research to Progress

Research voor Beleid | EIM | NEA | IOO | Stratus | IPM

Nederlands gesproken

Toetsing op taalbeheersing bij BIG-registratie van buitenlands gediplomeerden binnen de EER

Marjolein Sax, Sonja van der Kemp

Zoetermeer, 16 september 2015

Inhoudsopgave

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Effectieve communicatie is voor beoefenaren van medische beroepen van groot belang om hun vak goed uit te kunnen oefenen. Goede communicatie is noodzakelijk voor patiëntencontact maar ook voor het contact met andere zorgverleners in het kader van overdracht, behandeling of het voorschrijven van medicijnen. Beheersing van de Nederlandse taal is op die manier een belangrijk middel om de hoge kwaliteit van zorg te waarborgen. De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport overweegt om die reden om eisen aan de beheersing van de Nederlandse taal te stellen voor buitenlands gediplomeerden van binnen de Europese Economische Ruimte (EER)[1] en Zwitserland die zich in het BIG-register laten registreren. Beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg zijn ook nu al verplicht het Nederlands voldoende te beheersen.[2] Er wordt echter bij gediplomeerden van binnen de EER nu niet op gecontroleerd bij registratie in het BIG-register.

1.2 Beleidscontext

Wanneer beoefenaren van medische beroepen met een buitenlands diploma in de Nederlandse gezondheidszorg willen werken, moeten zij aan de kwaliteitseisen van de Nederlandse overheid voldoen. Die kwaliteitseisen zijn opgenomen in de Wet op de Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet-BIG), waarmee de patiëntveiligheid gewaarborgd wordt. Het CIBG beheert het BIG-register en behandelt de aanvragen voor registratie in het BIG-register. Beroepsbeoefenaren die zich willen laten registreren in het BIG-register moeten een procedure doorlopen om aan te tonen dat zij vakbekwaam zijn. Primair gaat het daarbij om de erkenning van het diploma. Onderscheid wordt gemaakt naar beroepsgroepen, waarbij uitsluitend voor artikel 3-beroepen registratie in het BIG-register wettelijk verplicht is, evenals voor de bijbehorende specialismen volgens artikel 14. De artikel 3-beroepen zijn arts, tandarts, apotheker, verloskundige, verpleegkundige, gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut en fysiotherapeut.

Een zorgverlener doorloopt in Nederland een procedure voor de erkenning van beroepskwalificaties, waarna hij ingeschreven kan worden in het BIG-register. De werking van de Europese regelgeving over erkenning van beroepskwalificaties betreft alleen de beroepskwalificaties van binnen de EER. Er is daardoor een verschil in de erkenningsprocedure van gediplomeerden uit de EER en van buiten de EER ontstaan. Onderdeel van de procedure voor gediplomeerden van buiten de EER is het afleggen van de Algemene Kennis- en Vaardighedentoets (AKV-toets). Er zijn twee verschillende AKV-toetsen, namelijk één voor WO-beroepen en één voor MBO- en HBO-beroepen. Met de AKV-toets wordt de kennis en vaardigheid van de Nederlandse en Engelse taal getoetst. Op WO-niveau wordt aanvullend ook kennis van de Nederlandse gezondheidszorg getoetst.[3]

In tegenstelling tot buitenlands gediplomeerden van buiten de EER, worden buitenlands gediplomeerden van binnen de EER tot op heden ingeschreven in het BIG-

[1] Tot de Europese Economische Ruimte (EER) behoren alle landen van de Europese Unie, Liechtenstein, Noorwegen en IJsland.
[2] De Algemene wet erkenning EG Beroepskwalificaties art 31, Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst BW, boek 7 afd. 5, art 448, de Wet BIG, Circulaire Vakbekwaamheid buitenslands gediplomeerden volksgezondheid art 2.4.
[3] http://www.babel.nl/taaltrainingen/toetsing-en-certificering/medisch-assessment-akv-toets/

register wanneer zij aan de vereisten met betrekking tot het diploma voldoen zonder controle vooraf op beheersing van de Nederlandse taal. Met de wijziging van de Europese richtlijn voor de erkenning van de beroepskwalificaties in 2013 is het mogelijk geworden ook hun taalniveau te toetsen.[4] De Commissie Buitenlands Gediplomeerden Volksgezondheid (CBGV) heeft actief het toetsen op taalbeheersing bepleit.[5] De beroepsorganisaties voor tandartsen KNMT en ANT hebben eveneens te kennen gegeven voorstander te zijn van toetsing van het Nederlands.[6] De Registratiecommissie Geneeskundig Specialisten (RGS) van de KNMG heeft aangegeven in principe voorstander te zijn van een dergelijke toets.

1.3 Onderzoeksvragen

Naar aanleiding van de gewijzigde richtlijn voor de erkenning van beroepskwalificaties overweegt de Minister van VWS om eisen te stellen aan de beheersing van de Nederlandse taal voor buitenlands gediplomeerden van binnen de EER. Het Ministerie wil meer inzicht in de eisen die gesteld zouden moeten worden aan de taalbeheersing en de mogelijkheden die er zijn om daaraan te voldoen. Panteia is gevraagd daar op basis van onderzoek advies over uit te brengen.

De hoofdvraag luidt als volgt:
Hoe kan de vaststelling van afdoende kennis van de Nederlandse taal door het CIBG worden ingevuld?

Daartoe dienen de volgende deelvragen beantwoord te worden:
- Wat is per beroep het noodzakelijke minimumniveau van kennis van het Nederlands?
- Welke bewijsstukken en/of verklaringen kan het CIBG accepteren als afdoende bewijs van kennis van het Nederlands?
- Welke diploma's en certificaten Nederlandse taal kunnen als bewijsstuk worden geaccepteerd als men geen afdoende bewijsstuk heeft voor ervaring met het Nederlands? Welke geldigheidsduur is van toepassing op deze taaltoets?
- Wat zijn de kosten, toegankelijkheid en beschikbaarheid van relevante toetsen binnen Nederland en elders binnen de EER?
- Van welke opleidingen Nederlands in Nederland, Vlaanderen en de EER kunnen betrokkenen gebruik maken om te voldoen aan de taalvereisten?

1.4 Onderzoeksopzet

Om tot een antwoord op de onderzoeksvragen te komen is een tweetal fasen doorlopen. Ten eerste is desk research verricht, waarmee officiële standpunten van betrokken partijen zijn bestudeerd. Tevens is relevante informatie verzameld over de huidige procedure en over mogelijkheden voor de toekomstige procedure.

In de tweede fase van het onderzoek is gesproken met de volgende betrokken partijen:
- Betrokkenen bij de BIG-registratie (CIBG en CBGV)
- Betrokken beroepsorganisaties artikel 3-beroepen
- Experts en betrokken instanties op het gebied van Nederlands als tweede taal, opleiding en toetsing

Een overzicht van de geïnterviewde partijen is opgenomen in Bijlage 1.

---

[4] Richtlijn 2013/55/EU
[5] CBGV, 'Taaltoets Europese diplomahouders', 18 februari 2014.
[6] KNMT, 'Taaltoets Europese diplomahouders', 1 april 2015.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 komt het vereiste taalniveau aan de orde, waarmee een indruk ontstaat van de gewenste taal- en communicatievaardigheid per beroep en het taalniveau dat daarmee verbonden is. In hoofdstuk 3 komen de bewijsstukken aan de orde waarmee een buitenlands gediplomeerde kan aantonen dat hij het Nederlands voldoende machtig is en hij geen toets af hoeft te leggen. In hoofdstuk 4 bespreken we de toetsing van het Nederlands, door bestaande toetsen te analyseren en mogelijke toetsvormen te inventariseren. Hoofdstuk 5 vormt de conclusie.

2 Het vereiste taalniveau

In dit hoofdstuk inventariseren we op welk niveau zorgverleners de Nederlandse taal zouden moeten beheersen. Eerst brengen we in kaart welke taalniveaus er zijn en analyseren we welke referentiepunten er zijn om het taalniveau te bepalen. In paragraaf 2.2 staan de communicatiepatronen van een zorgverlener centraal. Er wordt gekeken naar verschillen in communicatie tussen beroepen. Ten slotte beschrijven we ervaringen op het gebied van Nederlandse taalbeheersing onder buitenlanders.

2.1 Taalniveaus

Het niveau van taalbeheersing wordt uitgedrukt in categorieën zoals die zijn vastgelegd in het Europees Referentiekader (ERK). Categorie A, B en C worden onderscheiden, waarbij iedere categorie twee treden telt. Categorie A staat voor een basisgebruiker, waarbij A1 het laagste niveau is en niveau A2 een iets hoger niveau binnen de dagelijkse communicatie betreft. Taalvaardigheid op B-niveau maakt iemand een "onafhankelijk gebruiker", terwijl C-niveau staat voor een "vaardig gebruiker". Het ligt voor de hand dat het vereiste taalniveau van een beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg hoger ligt dan dat van een basisgebruiker. Daarentegen wordt in Nederland het C2-niveau, wat het hoogst haalbare is, door de experts niet als realistisch beschouwd.[7] Ook zijn hiervoor juridische belemmeringen.

De Europese commissie heeft zich hierover als volgt uitgesproken: "Hoewel een zeer goede taalkennis in bepaalde situaties en voor bepaalde banen te rechtvaardigen kan zijn, is de Commissie van oordeel dat niet geëist mag worden dat iemand een native speaker is." Dit sluit aan bij het oordeel van het Europese Hof van Justitie dat taalvereisten redelijk en noodzakelijk moeten zijn voor de baan in kwestie en niet als reden kunnen worden aangevoerd om werknemers uit andere lidstaten uit te sluiten.[8]

2.2 Communicatievaardigheid

Uit de gesprekken met de betrokken beroepsorganisaties blijkt dat de communicatiepatronen van zorgverleners over het algemeen niet erg van elkaar verschillen.[9] Ten eerste wordt een anamnesegesprek gevoerd, waarbij de zorgverlener de klachten in kaart brengt. Dat vereist het kunnen begrijpen van de uitleg van de patiënt en het kunnen stellen van aanvullende vragen. Ten tweede wordt op basis van het anamnesegesprek een diagnose gesteld, al dan niet in overleg met collega's. De zorgverlener geeft uitleg over de diagnose. Ten derde is het aan de zorgverlener om *informed consent* na te streven: de patiënt moet geïnformeerd worden over de mogelijke behandelopties, moet indien mogelijk een keuze kunnen maken voor een behandeloptie en moet ten slotte toestemming geven voor één van de toegelichte behandelopties. Dit vereist van de zorgverlener een duidelijke uitleg van de mogelijkheden met het oog op de behandelingen en de gevolgen voor de patiënt. Voor sommige medische beroepen geldt dat de behandeling activiteiten van de patiënt vergt. In dat geval moet de zorgverlener in staat zijn om een duidelijke uitleg te geven over deze activiteiten en de patiënt te motiveren. Eveneens onderdeel van het takenpakket van een zorgverlener kan zijn het bespreken van ethische kwesties of bezwaren op bijvoorbeeld religieuze gronden.

[7] In tegenstelling tot andere Europese landen is het in Nederland om die reden niet of nauwelijks mogelijk om een cursus gericht op het verkrijgen van het C2-niveau te volgen. Toetsing op dat niveau bestaat niet.
[8] http://publications.europa.eu/resource/cellar/bf15432f-9506-4ce7-a933-423da8ee5532.0021.02/DOC_1
[9] Er zijn enkele uitzonderingen die in paragraaf 2.3 aan de orde komen.

Niet alle patiënten zijn in staat om hun klachten goed te verbaliseren. Ook kunnen patiënten emotioneel reageren in gesprekken over hun gezondheid. Bovendien krijgen zorgverleners te maken met nuances in het taalgebruik van de patiënt, uitdrukkingen en beeldspraak. Het begrijpen van deze vormen van communicatie levert een belangrijke bijdrage aan het stellen van de juiste diagnose. Anderzijds moet de zorgverlener in staat zijn om met zijn taalgebruik aan te sluiten bij het taalniveau van de patiënt, zodat *informed consent* nagestreefd kan worden.

Naast communicatie met patiënten, hebben zorgverleners ook veel contact met collega's. Een zorgverlener moet in staat zijn om met collega's te overleggen over de diagnose en het behandeltraject en hij moet de zorg voor een patiënt over kunnen dragen, zowel mondeling als schriftelijk. Ook moet hij vergaderingen bij kunnen wonen. Ten slotte moet een zorgverlener een patiënt kunnen doorverwijzen naar een (andere) specialist, waartoe een verwijsbrief moet worden opgesteld.

De beroepsorganisaties hechten zonder uitzondering veel waarde aan een goede taalbeheersing. Zij benadrukken de grote verantwoordelijkheid van de beroepsbeoefenaren in het stellen van de juiste diagnose door een goed anamnesegesprek en de juiste voorlichting over de behandeling en het medicijngebruik. Om die reden zetten de beroepsorganisaties op een hoog taalniveau in. Naast een algemeen goede taalbeheersing geven zij aan dat de beheersing van het Nederlands in het medische domein van groot belang is voor een goed functioneren.

Voor buitenlandse zorgverleners van binnen de EER geldt dat zij direct na inschrijving in het BIG-register werkzaam kunnen zijn in de Nederlandse gezondheidszorg. Zij komen dus onmiddellijk in aanraking met patiënten, voor wie zij een bepaalde verantwoordelijkheid dragen. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld studenten geneeskunde of gediplomeerden van buiten de EER die een beoordelingsstage doorlopen. Het is voor buitenlandse zorgverleners van binnen de EER dus van belang dat hun taalniveau direct na inschrijving in het Big-register op een minimumniveau ligt, waarmee voldoende functioneren in het beroep gegarandeerd is.

2.3 Differentiatie

Onder artikel 3 van de Wet-BIG vallen verschillende beroepen die ook verschillende vaardigheden van de beroepsbeoefenaren vereisen. Toch zagen we in de voorgaande paragraaf dat de beroepen niet sterk van elkaar verschillen in de vereiste communicatievaardigheid. Voor alle beroepen geldt dat er sprake is van veel patiëntcontact. In alle artikel 3-beroepen dient de zorgverlener een anamnesegesprek te voeren. Klachten moeten in kaart gebracht kunnen worden om een juiste inschatting te maken van de problematiek en de vereiste behandeling. Voor verpleegkundigen geldt bovendien dat zij een belangrijke schakel tussen arts en patiënt vormen, waartoe goede communicatie van belang is. Voor alle artikel 3-beroepen geldt dat uitleg moet worden gegeven over de diagnose en de behandeling.

De enige uitzondering wordt gevormd door apothekers die werkzaam zijn in de farmaceutische industrie. Zij hebben soms geen patiëntcontact en functioneren doorgaans in een internationale werkomgeving. Echter, inschrijving in het BIG-register stelt hen wel degelijk in staat om in de gezondheidszorg te gaan werken. Het is om die reden dat de taaleis voor alle apothekers geldt, ongeacht hun huidige werkzaamheden, wanneer zij een inschrijving in het BIG-register aanvragen.

Verschillen tussen de beroepen zijn er wel in opleidingsniveau. De meeste artikel 3-beroepen zijn op WO-niveau. Voor de beroepen van fysiotherapeut en verloskundige is een HBO-opleiding vereist. Een verpleegkundige kan zowel op MBO- als HBO-niveau opgeleid zijn, maar wordt in het BIG-register op MBO-niveau ingeschreven. Het opleidingsniveau kan per land verschillen, maar het opleidingsniveau van de verschillende beroepen in Nederland worden gehanteerd bij inschrijving.

Ondanks de verschillen in opleidingsniveau tussen de zorgverleners zijn er veel overeenkomsten in communicatiepatronen. In de beleving van de betrokken partijen weegt het belang van goede taalbeheersing om de kwaliteit van zorg te waarborgen zwaar en dienen de communicatiepatronen van de beroepen het uitgangspunt te zijn van de niveaubepaling.

Wel is het zo dat elk beroep andere kennis vereist, wat ook gevolgen heeft voor de communicatie. Waar uitleggen hoe de hersenen werken een belangrijke taak is van de neuroloog, is het dat voor de fysiotherapeut in de regel niet. Voor GZ-psychologen en psychotherapeuten geldt dat de behandeling zelf sterk gericht kan zijn op taal, maar dat is afhankelijk van de gekozen therapie. De beroepsuitoefening vergt dus in enige mate een vakspecifieke woordenschat en in sommige beroepen speelt taal mogelijk een grotere rol. Het verdient om die reden aanbeveling om, indien mogelijk, de toetsing zo veel mogelijk af te stemmen op het beroep van de zorgverlener.

2.4 Koppeling van de taalniveaus aan opleidingseisen

Om meer zicht te geven op de praktische toepassing van de taalniveaus in Nederland, beschrijven we in deze paragraaf de wijze waarop de ERK-taalniveaus zijn gekoppeld aan het onderwijs in Nederland en aan de toetsing van buitenlands gediplomeerden van buiten de EER.

Het vereiste taalniveau voor buitenlands gediplomeerden van buiten de EER is bepaald op basis van het opleidingsniveau van de verschillende beroepen. Het uitgangspunt is dat buitenlands gediplomeerden na toetsing de kans moeten krijgen om hun taalbeheersing verder te ontwikkelen. Dit sluit aan bij het proportionaliteitsbeginsel. Om die reden wordt niet aangesloten bij het eindniveau van de beroepsopleiding, maar bij het eindniveau van het secundair onderwijs of de toelatingseis van de beroepsopleiding.

Zorgverleners op WO-niveau moeten een toets op niveau B2+ afleggen, wat betekent dat het niveau hoger is dan B2, maar het C1-niveau niet haalt. Dit wordt aangevuld met het medisch Nederlands.

Voor MBO- en HBO-beroepen is ervoor gekozen om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de eindtermen van het secundair onderwijs. Er is één toets ontwikkeld voor zowel MBO- als HBO-beroepen, waarvoor opgaven uit VMBO en HAVO-examens zijn samengevoegd. Dit resulteert in een toets die tussen het B1 en B2-niveau in ligt, maar die niet is vastgelegd op een bepaald taalniveau volgens het Europees Referentiekader. Bij de ontwikkeling van de toets is het uitgangspunt niet geweest om zorgverleners op te leiden tot een bepaald taalniveau.

Bij de toetsing in het secundair onderwijs wordt de Meijerink-methode gebruikt voor de niveau-aanduiding (en niet de ERK-niveaus). De toets die is ontwikkeld voor MBO- en HBO-beroepen is een combinatie van opgaven op 2F- en 3F-niveau. De niveaus van de Meijerink-methode zijn inmiddels gekoppeld aan het Europees Referentiekader,

maar zijn niet op alle punten goed vergelijkbaar. Schematisch wordt duidelijk hoe de beide methoden zich tot elkaar verhouden[10]:

Tabel 1 Relatie tussen ERK-niveau, Meijerink en eindtermen secundair onderwijs

ERK	***Meijerink***	***Eindterm secundair onderwijs***
B1	2F	VMBO
B2	3F	HAVO en MBO-4
C1	4F	VWO

Door een combinatie te maken van opgaven op 2F- en 3F-niveau is de feitelijke toetsing ingericht op een niveau tussen B1 en B2 in. Er wordt met 2 cesuren gewerkt, waardoor het mogelijk is om MBO-beroepen op ongeveer B1-niveau (2F) te toetsen en HBO-beroepen op ongeveer B2-niveau (3F).

De toelating tot een beroepsopleiding sluit in veel gevallen aan bij het eindniveau van het secundair onderwijs. Voor MBO-opleidingen is dat het B1-niveau, voor HBO-beroepen het B2-niveau en voor WO-studies geldt eveneens het B2-niveau als toelatingseis. Deze indeling sluit aan bij het eindniveau Nederlands in het secundair onderwijs, met uitzondering van het VWO, waar het C1-niveau als eindterm wordt gehanteerd.[11]

Schematisch weergegeven ziet dat er als volgt uit:

Tabel 2 Koppeling van ERK-niveaus aan beroepsgroepen

	AKV-toets	**Eindniveau secundair onderwijs**	**Toelatingseis beroepsopleiding**
MBO: verpleegkundige	± B1	B1	B1
HBO: fysiotherapeut, verloskundige	± B2	B2	B2
WO: arts, tandarts, apotheker, gz-psycholoog, psychotherapeut	B2+ (tussen B2 en C1 in) met interactieve toets in medisch domein	C1	B2 (+ cursus medisch Nederlands voor de opleiding geneeskunde[12])

Op basis van bovenstaand schema kan geconcludeerd worden dat bij de AKV-toets voor academische beroepen is gekozen voor een tussenweg: er is gekozen voor een hoger niveau van taalbeheersing dan de geldende toelatingseis voor WO-studies (B2), maar een lager niveau dan de eindterm van het VWO (C1). De AKV-toets voor MBO- en HBO-beroepen sluit ongeveer aan bij zowel het eindniveau van het secundair onderwijs als de toelatingseis voor beroepsopleidingen.

[10] Referentieniveaus Taal en Rekenen in het MBO: een vergelijking op hoofdlijnen (2010) 21; Marianne Boogaard, Taalvaardigheid van A1 tot en met 4F (2010) 9.
[11] SLO, *IJking referentiekader taal en examenprogramma's Nederlands vmbo, havo en vwo* (2010) 24. Niveau 4F komt overeen met C1-niveau.
[12] Zie paragraaf 2.5.

Er is nu gekozen voor het samenvoegen van MBO- en HBO-beroepen bij de toetsing. Het is onduidelijk waarom er niet voor gekozen is de HBO-beroepen aan te laten sluiten bij de toets voor academische beroepen. De toelatingseis voor beroepsopleidingen (B2-niveau voor HBO en WO) had het samenvoegen van HBO- en WO-beroepen ook mogelijk gemaakt.

2.5 Ervaringen

Er is vanuit verschillende perspectieven ervaring opgedaan met de taalbeheersing van buitenlanders, wat inzicht geeft in het vereiste taalniveau. Kennis hierover is beschikbaar op basis van:

- Betrokkenen bij de AKV-toetsing die zicht hebben op het niveau van de AKV-toets en het taalniveau na het behalen ervan.
- Experts op het gebied van Nederlands als tweede taal.
- Medische faculteiten die ervaring hebben opgedaan met het opleiden van buitenlandse studenten.

Deze ervaringen bieden ons de mogelijkheid om een inschatting te maken van het gewenste en haalbare taalniveau. Dit wil echter niet zeggen dat de situaties altijd volledig vergelijkbaar zijn.

De AKV-toets

In de huidige AKV-toets is sprake van een tweedeling, waarbij één toets is ontwikkeld op WO-niveau en één op MBO- en HBO-niveau. Voor MBO- en HBO-beroepen wordt weliswaar dezelfde toets afgenomen, maar het niveau waarop wordt beoordeeld verschilt wel.

De ervaringen van betrokkenen met de AKV-toets voor academici zijn verschillend. Sommigen geven aan dat buitenlands gediplomeerden na voltooiing van de AKV-toets voor academische beroepen het Nederlands niet perfect beheersen, maar wel voldoende om in het beroep te kunnen functioneren. Het CBGV geeft echter aan dat de communicatievaardigheid na het behalen van de AKV-toets op WO-niveau regelmatig tekort schiet.[13] Op basis daarvan concludeert het CBGV dat het B2+-niveau het minimale aanvangsniveau is.

Na afronding van de toets op MBO-/HBO-niveau zijn de niveauverschillen tussen kandidaten aanzienlijk, maar is de taalbeheersing volgens partijen die betrokken zijn bij de toetsing vaak nog onvoldoende. Een veelgehoorde hypothese is dat de gebrekkige taalbeheersing te wijten is aan het ontbreken van spreekvaardigheid in de toets. Het is niet bekend of er in de praktijk verschillen in taalbeheersing zijn tussen MBO- en HBO-beroepsbeoefenaren, voortvloeiend uit het werken met twee cesuren. De beroepsorganisaties hebben er onvoldoende zicht op of het B1-niveau voor MBO-beroepen en B2-niveau voor HBO-beroepen in de praktijk van zorgverlening tot problemen leidt.

Experts Nederlands als tweede taal

Experts op het gebied van Nederlands als tweede taal stellen dat het B2-niveau een toereikende startkwalificatie is voor medici. Op dat niveau beheerst iemand het Nederlands in de dagelijkse omgang, wat voldoende is om de klachten van een patiënt te kunnen duiden, aanvullende vragen te kunnen stellen en uitleg te kunnen geven over de diagnose. De veronderstelling is dat deze vormen van communicatie nog

[13] Dit blijkt met name tijdens de beroepsinhoudelijke toets die o.a. artsen van buiten de EER moeten afleggen bij het CBGV. Vrijwel alle deelnemers aan de beroepsinhoudelijke toets vertonen tekortkomingen op de onderdelen 'communicatie met de patiënt' en 'professioneel gedrag'.

moeite kosten, maar snel verbeteren wanneer iemand werkt in een professionele omgeving. Taalbeheersing op C1-niveau is cognitief moeilijker dan het B2-niveau. In het C1-niveau ligt de nadruk dus op complexiteit en niet op correct alledaags taalgebruik. Aangezien het taalgebruik van medici juist toegankelijk moet zijn, lijkt dit een minder voor de hand liggende optie.

Toelating tot medische faculteiten

Om toegelaten te worden tot een Nederlandstalige universitaire studie als buitenlandse student, moet het Staatsexamen NT2 programma 2 met goed gevolg zijn afgelegd. Dit programma toetst de beheersing van het Nederlands op B2-niveau. Sommige universiteiten hebben ervaring opgedaan met buitenlandse studenten die in Nederland hun studie geneeskunde doorlopen. Die ervaringen beperken zich logischerwijs tot WO-studenten.

De ervaring leert dat het behalen van het Staatsexamen in de praktijk onvoldoende is om de studie geneeskunde succesvol af te ronden. Het gebrek aan spreekvaardigheid wreekt zich vooral bij het klinische gedeelte van de opleiding, ondanks dat deze fase zich pas later in de opleiding bevindt en kandidaten dus de kans hebben gekregen hun Nederlands te verbeteren. Met name de mondelinge taalvaardigheid blijkt onvoldoende te zijn. Bij anamnesegesprekken doen zich de meest concrete problemen voor. Zo slaagt de (aanstaand) arts er onvoldoende in om aanvullende informatie te verkrijgen door het stellen van de juiste vragen, of stelt hij de verkeerde vragen doordat hij de klachten van de patiënt niet volledig begrijpt. Dit is gedeeltelijk te wijten aan onvoldoende begrip van subtiliteit en nuances in het taalgebruik van de patiënt of het gebruik van idioom. Het stellen van een foutieve diagnose ligt dan op de loer. Het staatsexamen op B2-niveau blijkt met name op het gebied van interactie ontoereikend te zijn, binnen het specifieke medische domein.

Sterk wordt benadrukt dat de communicatie in de omgang met patiënten in de regel weinig complex is, omdat het taalgebruik begrijpelijk moet zijn voor leken. Ondanks dat het om relatief alledaags taalgebruik gaat, heeft de communicatie betrekking op een heel specifiek domein, namelijk het medische. Om die reden is door alle medische faculteiten in Nederland het volgen van de methode "medisch Nederlands" sinds 2000 verplicht gesteld, naast het afleggen van het NT2-staatsexamen programma 2.[14] Voor de studies tandheelkunde, psychologie en farmacie geldt dit niet, hoewel het individuele faculteiten vrij staat aanvullende taaleisen te stellen. Zo toetsen alle faculteiten Tandheelkunde de beheersing van de Nederlandse taal[15].

2.6 Conclusie

Het staat vast dat een beroepsbeoefenaar van artikel 3 volgens de Wet-BIG het Nederlands machtig moet zijn om zijn vak op een verantwoorde manier uit te kunnen oefenen. We signaleren dat de communicatiepatronen in de verschillende beroepen vergelijkbaar zijn, waarbij interactie met de patiënt voor iedere zorgverlener van belang is voor een goede beroepsuitoefening. Idealiter is de vereiste communicatievaardigheid ook het uitgangspunt van de niveaubepaling. Op basis hiervan zou geen onderscheid gemaakt moeten worden in het vereiste taalniveau tussen de verschillende beroepen.

Volgens het proportionaliteitsbeginsel moeten buitenlands gediplomeerden de kans krijgen om hun taalniveau te verbeteren na het behalen van een taaltoets. Met de

[14] Paul Herfs, *Buitenlandse artsen in Nederland* (Utrecht 2009) 72-73.
[15] Bron: KNMT

taaltoets moet echter wel een minimumniveau gegarandeerd worden, om de kwaliteit van zorg te garanderen. De AKV-toets op WO-niveau is niet altijd volledig toereikend, maar het B2+ niveau kan als voldoende minimumniveau beschouwd worden. Toetsing op het eindniveau van het secundair onderwijs sluit in het geval van MBO- en HBO-beroepen onvoldoende aan op de communicatievaardigheden die vereist zijn voor een goede beroepsuitoefening. De ervaringen met de huidige AKV-toets leren dat de toets op MBO- en HBO-niveau van onvoldoende niveau is om goed functioneren te garanderen.

De ervaring van de medische faculteiten in Nederland leert dat in een klinische setting uitsluitend het B2-niveau onvoldoende is, vanwege de vereiste vaardigheid in interactie binnen het medische domein. Functioneren in een medisch beroep vergt een specifieke taalbeheersing. Om die reden is naast een taaleis, een domeineis van belang. Het is aannemelijk dat een domeineis niet alleen zinvol is voor WO-beroepen, maar ook voor MBO- en HBO-beroepen.

Hoewel buitenlandse zorgverleners in de gelegenheid moeten worden gesteld hun taalniveau na toetsing verder te verbeteren, moet hun taalniveau direct op een aanvaardbaar minimumniveau zijn. Tenslotte komen zij direct met patiënten in aanraking. Om die reden geniet het de voorkeur zowel een taal- als een domeineis te stellen voor alle artikel 3-beroepen, waarbij het medisch Nederlands getoetst wordt. Idealiter zou het taalniveau zich tussen B2 en C1 moeten bevinden. Voor MBO-beroepen lijkt dit echter disproportioneel, vanwege het B1-niveau als eindterm in het VMBO wat tevens de toelatingseis is voor MBO-opleidingen. Ook voor MBO-beroepen moet echter gegarandeerd worden dat zij voldoende in staat zijn om hun beroep goed uit te oefenen. De kwaliteit van zorg is met het B1-niveau als taaleis onvoldoende gegarandeerd. Het ligt om die reden voor de hand de taaleis te verhogen richting het B2-niveau. Voor HBO-beroepen is de toelatingseis tot een beroepsopleiding B2, net als voor WO-studies. Het lijkt om die reden proportioneel en haalbaar om aan HBO- en WO-beroepen dezelfde taaleisen te stellen. Dit zou neerkomen op een niveau tussen B2 en C1 in. Aanvullend zou het medisch Nederlands en de interactievaardigheid getoetst moeten worden onder alle zorgverleners.

3 Bewijsstukken

Hoewel er de mogelijkheid bestaat om de taalvaardigheid te toetsen, moet op proportionele wijze gebruik gemaakt worden van deze bevoegdheid. Dat betekent in de eerste plaats dat de toets toegankelijk en haalbaar moet zijn. Uiteindelijk is het doel van de toetsing om aan te tonen dat iemand het Nederlands voldoende beheerst om in de medische sector te kunnen werken.

Een zorgverlener moet daarnaast de kans krijgen een bewijsstuk te overleggen waaruit blijkt dat diens beheersing van de Nederlandse taal voldoende is en het afleggen van een taaltoets daardoor niet nodig is. In dit hoofdstuk wordt geïnventariseerd welke bewijsstukken zondermeer geschikt zijn en welke bewijsstukken eventueel geaccepteerd zouden kunnen worden.

3.1 Geschikte bewijsstukken

Wanneer iemand Nederlandstalig basis- en middelbaar onderwijs[16] heeft doorlopen op HAVO- of VWO-niveau, beheerst iemand het Nederlands op minimaal B2-niveau. Dit is de startkwalificatie voor een HBO- of WO-studie. Wanneer iemand de beroepsopleiding in het buitenland heeft doorlopen, maar Nederlandstalig basis- en middelbaar onderwijs heeft doorlopen, zou diens taalbeheersing dicht tegen dat van een moedertaalspreker aan moeten liggen. Verondersteld mag worden dat hij bekend is met uitdrukkingen en woordkeuze die in het medische domein gangbaar zijn. Wanneer iemand deze fasen van het Nederlandse onderwijs heeft doorlopen, mag volgens de experts verwacht worden dat hij ook aan de communicatieve eisen van een medisch beroep voldoet. Daarbij gaat het in de eerste plaats om goede interactie met een gesprekspartner. Ook ligt het voor de hand dat iemand het dagelijkse taalgebruik binnen het medische domein beheerst of zich dat eenvoudig en snel eigen kan maken.

Een diploma van doorlopen basisonderwijs en een diploma middelbaar onderwijs op HAVO- of VWO-niveau in de Nederlandse taal kan geaccepteerd worden als voldoende bewijsstuk, omdat verondersteld mag worden dat diens taalbeheersing lijkt op dat van een moedertaalspreker.

Voor verpleegkundigen geldt hetzelfde voor de combinatie van Nederlandstalig basisonderwijs en een in de Nederlandse taal behaald VMBO-diploma, waarmee iemand het Nederlands op minimaal B1-niveau beheerst.

3.2 Potentiële bewijsstukken

Werkervaring

Het aantal zondermeer geschikte bewijsstukken is zeer gering. De onderzoekers zien duidelijk dat er meer bewijsstukken niet geschikt zijn, dan wel. Debet daaraan is onder meer dat het in de Nederlandse samenleving goed mogelijk is om te functioneren zonder voldoende beheersing van de Nederlandse taal. Om die reden is werkervaring onvoldoende bewijsstuk van de beheersing van het Nederlands: er zijn legio bedrijven waarin Engels ofwel de voertaal is, ofwel waar men zich aanpast aan Engelssprekenden. Een verklaring van voldoende taalvaardigheid van de werkgever kan, gezien zijn mogelijke belangen, niet als afdoende gezien worden.

---

[16] Naast Nederland geldt dat voor Vlaanderen en de Nederlandse Antillen.

Hoger onderwijs
Logischerwijs is iemand niet buitenlands gediplomeerd, wanneer hij in Nederland de studie behorende bij het artikel 3-beroep dat hij uitvoert heeft afgerond. Het is echter denkbaar dat iemand de studie behorend bij het beroep dat hij uitoefent in het buitenland heeft voltooid, maar in Nederland of Vlaanderen een tweede studie op HBO- of WO-niveau heeft gevolgd.[17] Gezien de startkwalificatie van B2-niveau bij aanvang van de studie, waarna een drie of vier jaar durende opleiding volgt, mag verwacht worden dat de gespreksvaardigheid zich verder heeft ontwikkeld. In het hoger onderwijs zien we echter een toenemende internationalisering. Ook wordt gesignaleerd dat studenten niet de taalvaardigheid hebben die wel bereikt wordt na het volgen van basis- en middelbaar onderwijs in Nederland, ook al is de student in beide gevallen anderstalig. Voldoende gespreksvaardigheid in de medische context is na het afronden van een studie in Nederland niet per definitie gewaarborgd. Om die reden kan het afronden van een studie in Nederland niet als voldoende bewijsstuk worden geaccepteerd.

Tijdelijk studieverblijf
Een volledige studie in Nederland mag niet verward worden met een tijdelijk studieverblijf als uitwisselingsstudent. In de regel duurt een uitwisselingsprogramma maximaal een jaar. Bovendien is de toegang tot de studie over het algemeen gelimiteerd tot colleges die in het Engels worden verzorgd. Een toelatingsexamen in de taal van het land hoeft in de regel niet te worden afgelegd. Het doorlopen van een studiejaar in Nederland kan om die reden niet geaccepteerd worden als bewijsstuk.

3.3 Alternatieve toetsing

Wanneer redelijkerwijs verwacht kan worden dat iemand het Nederlands voldoende beheerst, maar geen bewijsstuk kan overleggen, zou gedacht kunnen worden aan een op andere wijze behaald bewijsstuk.

Volgens de onderzoekers zou het afleggen van een korte mondeling test, waarin iemand de kans krijgt te bewijzen dat hij het Nederlands voldoende beheerst, laagdrempeliger zijn dan het afleggen van de volledige toets. Specifiek moet het gaan om Nederlands in het medische domein. Wanneer evident is dat de kandidaat het Nederlands goed beheerst, is het afleggen van een toets geen redelijke eis. Het is in dat geval aan de kandidaat zelf om een mondelinge test aan te vragen, waarmee hij aangeeft te denken dat zijn Nederlands van voldoende niveau is.

Bij drie situaties ligt een mogelijkheid voor alternatieve toetsing voor de hand:

- Ten eerste gaat het om langdurige werkervaring in Nederland. Hoewel er geen duidelijke grenzen aan te geven zijn, lijkt een periode van minimaal vijf jaar aaneengesloten werkervaring de ondergrens te zijn.
- Ook de hierboven uitgewerkte situatie, waarbij iemand in Nederland een studie heeft afgerond, zou in aanmerking kunnen komen voor een kort mondeling examen.
- Ten slotte denken wij aan zorgverleners die alleen hun middelbare school hebben doorlopen in Nederland en het basisonderwijs elders hebben genoten.

In deze gevallen is het goed denkbaar dat de zorgverlener de Nederlandse taal op gewenste niveau beheerst, maar bieden bewijsstukken daarvan onvoldoende zekerheid.

[17] Het gaat hier nadrukkelijk niet om de beroepsopleiding waarvoor men zich inschrijft in het BIG-register: dan zou problematiek met de Nederlandse taal daar al blijken.

Wanneer er bij de mondelinge test twijfels bestaan over de taalvaardigheid of wanneer de taalvaardigheid onvoldoende is, kan de aanvrager alsnog de officiële toets afleggen. Deze mondelinge test veronderstelt voldoende vaardigheid in de Nederlandse taal. Dit zou bijvoorbeeld de vorm van een (kort) anamnesegesprek kunnen hebben en kunnen worden afgelegd bij het CBGV, CIBG of de beroepsorganisatie.

Overigens is de belasting van het afleggen van een toets Nederlandse taalvaardigheid voor werkelijk geoefende sprekers beperkt. Wanneer het organiseren van een mondeling even kostbaar is als het afleggen van de toets, is het aanbieden van een mondeling vooral een geste van goede wil.

3.4 Conclusie

Van een zorgverlener die het basis- en middelbaar onderwijs in de Nederlandse taal heeft doorlopen mag verwacht worden dat zijn taalbeheersing voldoende is om in het medische domein te kunnen werken. Diploma's van Nederlandstalig basis- en middelbaar onderwijs kunnen om die reden als bewijsstuk geaccepteerd worden.

Van werk- en studie-ervaring kan niet zondermeer aangenomen worden dat de taalbeheersing van voldoende niveau is om in het medische domein te functioneren. Werkervaring biedt onvoldoende garanties voor Nederlandse taalbeheersing. Voor een afgeronde studie geldt dat het Nederlands op B2-niveau wel gegarandeerd is, vanwege het afleggen van het Staatsexamen NT2. Dat geldt echter niet voor taalvaardigheid binnen het medische domein. Ook met een Nederlands of Vlaams diploma van het secundair onderwijs mag verwacht worden dat iemand het Nederlands voldoende beheerst, maar is goede taalvaardigheid binnen het medische domein niet gegarandeerd.

De proportionaliteit en toegankelijkheid van de procedure zou vergroot kunnen worden door beroepsbeoefenaren onder voorwaarden een korte mondelinge test af te laten leggen. Beroepsbeoefenaren met langdurige werkervaring, een HAVO- of VWO-diploma of een afgeronde studie in de Nederlandse taal zouden in aanmerking kunnen komen voor zo'n test. In deze test ligt de nadruk op taalbeheersing in het medische domein.

4 Toetsing van het Nederlands

Het streven is het taalniveau van buitenlands gediplomeerden van binnen de EER te toetsen en te vergelijken met het in Nederland gevraagde niveau voor beroepsuitoefening. In dit hoofdstuk bekijken we eerst aan de hand van de wensen van beroepsorganisaties hoe de toets er uit zou kunnen zien. Bestaande toetsen worden geïnventariseerd, waarmee een beeld ontstaat van de mogelijkheden. In aanvulling daarop beschrijven we enkele varianten voor de toets. Ten slotte gaan we in op de geldigheidsduur voor de toetsing en de opleidingen waarmee aan de taaleisen kan worden voldaan.

4.1 Wensen ten aanzien van de toetsing

Onder de beroepsorganisaties is breed draagvlak voor de toetsing van de Nederlandse taalvaardigheid. Zij benadrukken het belang van goede taalbeheersing voor veilige en kwalitatief hoogwaardige zorg. Ook andere partijen, waaronder taalexperts, erkennen dat taalbeheersing van groot belang is voor een goed functioneren. Het afleggen van een toets neemt daarbij een centrale plaats in.

In paragraaf 2.2 is de vereiste communicatievaardigheid aan bod gekomen. Voor beoefenaren van artikel 3-beroepen geldt dat zij veel gesprekken voeren met patiënten en collega's. Een goede gespreksvaardigheid is om die reden van groot belang. Gespreksvaardigheid gaat verder dan spreekvaardigheid. In een arts-patiëntgesprek moet iemand in staat zijn om actief te luisteren en mondeling te reageren, over en weer. Het is om die reden voor de hand liggend te toetsen op interactievaardigheid. Aanvullend is het van belang dat de zorgverlener geschreven documenten van collega's begrijpt en zelf zorg kan dragen voor verwijsbrieven of schriftelijke overdrachtsdocumenten.

In aanvulling op de vorm van toetsing en het taalniveau leeft de wens om in de toetsing aandacht te schenken aan de werkomgeving van de kandidaten. Het taalgebruik van zorgverleners is specifiek voor de medische sector, bijvoorbeeld om een diagnose te kunnen stellen en die uit te kunnen leggen. Dit vereist een specifieke communicatie- en taalvaardigheid. Dit moet echter niet verward worden met vaktaal. Het gaat om toegankelijk taalgebruik waarin medische klachten, handelingen en processen uitgelegd moeten kunnen worden, en dat aangepast aan de patiënt en diens kennis en taalvaardigheid.

De vorm van de AKV-toets, met name die voor WO-beroepen, sluit in de beleving van de beroepsorganisaties en van enkele betrokken instanties en experts goed aan bij de eisen die worden gesteld aan de taalvaardigheid van zorgverleners in artikel 3-beroepen. Het geniet voor vrijwel alle geraadpleegden de voorkeur om een toets te hanteren die voldoet aan een taaleis van minimaal B2, maar bij voorkeur neigend naar C1, waarbij een beroepsspecifieke situatie wordt nagebootst en waarin de gespreksvaardigheid die van een zorgverlener verlangd wordt, getoetst wordt.

4.2 Bestaande toetsen

Er is een breed scala aan toetsen Nederlands voor anderstaligen beschikbaar. Het merendeel kan alleen in Nederland worden afgenomen, alleen het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (CNaVT) kan buiten Nederland worden behaald. Eén toets wordt uitsluitend in België afgenomen, namelijk de ITNA-test. Het gaat om de volgende toetsen:

- Staatsexamen NT2
- Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (CNaVT)
- Interuniversitaire Taaltest Nederlands voor Anderstaligen (ITNA)
- AKV-toets voor buitenlands gediplomeerden van buiten de EER
- Afsluitend examen MBO-opleidingen

Tevens is het mogelijk om een cursus NT2 van bijvoorbeeld een ROC of een universitair talencentrum te volgen en af te sluiten met een toets. Echter, dit is in feite een voortgangstoets, waarvan de kwaliteit moeilijk vast te stellen is.

Hieronder bespreken we de genoemde toetsen.

Staatsexamen NT2
Het Staatsexamen NT2 kan op twee niveaus worden afgelegd, namelijk B1 en B2. Het programma op B2-niveau is oorspronkelijk bedoeld voor anderstalige studenten die instromen op HBO- of WO-niveau. De toets bestaat uit vier van elkaar gescheiden onderdelen, te weten lezen, luisteren, spreken en schrijven. Het Staatsexamen NT2 wordt individueel afgenomen, waarbij de toetsing via de computer plaatsvindt. Alhoewel luisteren en spreken onderdeel uitmaken van de toets, wordt interactievaardigheid niet specifiek getoetst.

Het Staatsexamen NT2 kost voor de vier onderdelen samen € 180,-, voor elk onderdeel staat een prijs van € 45,-.[18] De toetsfrequentie is hoog, met vrijwel wekelijks de mogelijkheid tot het doen van examen op vijf plaatsen in Nederland.

Certificaat Nederlands als Vreemde Taal
Het examen CNaVT kan op veel niveaus worden afgelegd, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen verschillende profielen. Er zijn drie profielen die in aanmerking zouden kunnen komen voor de toetsing van buitenlands gediplomeerden. De profielen zijn niet sterk verbonden aan een ERK-niveau, maar toetsen doelgericht voor een functie of opleiding.

De drie profielen zijn:

- Professionele Taalvaardigheid: ongeveer gelijk aan B2-niveau, bedoeld voor mensen die werken in administratieve en dienstverlenende functies.
- Educatief Startbekwaam: ongeveer gelijk aan B2-niveau, bedoeld voor aanstaand studenten in het hoger onderwijs.
- Educatief Professioneel: is ongeveer gelijk aan C1-niveau. Het profiel is bedoeld voor docenten, primair docenten NT2.

Het examen bestaat uit een auditief, schriftelijk en mondeling gedeelte.

Het CNaVT kan over de hele wereld worden afgelegd bij taalinstituten of universiteiten. Ongeveer 200 instituten nemen de toets af. Een deel van de instituten

[18] https://duo.nl/particulieren/staatsexamenkandidaat/default.asp

examineert alleen eigen studenten, anderen bieden ook niet studenten de mogelijkheid het examen af te leggen.[19] De centrale organisatie adviseert instellingen een prijs van € 75 voor het examen te hanteren. De examens worden één keer per jaar afgenomen in een vastgestelde examenperiode (van twee weken) voor alle examinerende instellingen. Examens mogen niet buiten de vastgestelde examenperiode worden afgenomen.[20]

ITNA

De Interuniversitaire Taaltest Nederlands voor Anderstaligen wordt door Vlaamse Universiteiten afgenomen. Daarmee is het met name bedoeld voor aanstaande studenten. De test kan op verschillende niveaus worden afgenomen. Op B2-niveau begint de test met een computertest, waarin de onderdelen taal in gebruik[21], lezen en luisteren zijn opgenomen. Wanneer voor de computertest een voldoende wordt behaald, neemt de kandidaat vervolgens deel aan het spreekexamen. Dit is een mondeling afgelegd onderdeel, waarin een presentatie moet worden gegeven aan de hand van een aantal dia's. Daar hoeven in principe geen vragen over te worden beantwoord.

Als een kandidaat op elk onderdeel minimaal 'goed' scoort en in totaal 'zeer goed', wordt de kandidaat uitgenodigd om op een later tijdstip een schrijfopdracht te maken op C1-niveau. Daarmee kan een C1-certificaat behaald worden.

De test wordt aan 5 Belgische universiteiten afgenomen. Maandelijks zijn er één of meerdere vaste momenten waarop de test wordt afgenomen. De kosten zijn € 75. Daarnaast kan een kandidaat een aanvraag indienen voor een test op afspraak. De kosten daarvan bedragen € 150.[22]

AKV-toets

De AKV-toets is de toets die buitenlands gediplomeerden van buiten de EER afleggen voor toelating tot het BIG-register. We maken hier een onderscheid tussen de AKV-toets voor academische beroepen en de AKV-toets voor MBO- en HBO-beroepen.

Voor academische beroepen bestaat de toets uit vier onderdelen, waarvan er twee de Nederlandse taalvaardigheid toetsen. Het eerste onderdeel is "samenvatten en presenteren", het tweede onderdeel "gesprek en verslag". Met name het onderdeel "gesprek en verslag" is specifiek op de artikel 3-beroepen afgestemd, doordat het gesprek wordt gevoerd met een simulatiepatiënt op basis van een casus. De casus is afgestemd op het beroep dat de kandidaat uitoefent. Van het gesprek moet een verslag worden geschreven. Alle vier de vormen van taalvaardigheid worden getoetst (spreken, lezen, luisteren, schrijven), maar wel in belangrijke mate in een face-to-face setting.[23] Het belangrijkste verschil met zowel het Staatsexamen NT2 als het CNaVT-examen is dat interactie in het medisch domein expliciet getoetst wordt.

Op WO-niveau wordt de AKV-toets minimaal 10 keer per jaar afgenomen door Babel Talen in Utrecht. De kosten bedragen € 450,- voor de twee onderdelen die gaan over Nederlandse taalvaardigheid.[24]

[19] Een volledig overzicht is te vinden op http://www.cnavt.org/files/examinerende%20instellingen.pdf
[20] http://www.cnavt.org
[21] Dit gaat om woordenschat en grammatica.
[22] http://www.itna.be/index.html
[23] Babel, *De Algemene Kennis- en Vaardighedentoets. Informatie voor kandidaten 2014 en 2015* (Utrecht 2014) 3-4.
[24] https://www.bigregister.nl/registratie/meteenbuitenlandsdiploma/kosten/default.aspx

Voor MBO- en HBO-beroepen bestaat de volledige AKV-toets uit drie onderdelen, waarvan er twee het (medisch) Nederlands toetsen. De Nederlandse taalvaardigheid wordt getoetst, en apart het onderdeel "kennis van uitdrukkingen in de gezondheidszorg". Beide onderdelen worden schriftelijk getoetst. Bij het gedeelte "Nederlandse taalvaardigheid" wordt alleen lees- en schrijfvaardigheid getoetst. Met het onderdeel "kennis van uitdrukkingen in de gezondheidszorg" wordt de woordenschat getoetst van hoofdzakelijk uitdrukkingen die met de gezondheidszorg te maken hebben. In tegenstelling tot de AKV-toets op WO-niveau is er in deze AKV-toets geen sprake van de toetsing van spreekvaardigheid. De toets is gelijk voor MBO- en HBO-beroepen, maar er worden twee cesuren gehanteerd. Kandidaten voor MBO-beroepen moeten in ieder geval een bepaalde score halen op de opgaven op 2F-niveau. Kandidaten voor HBO-beroepen moeten, naast een goede score op de opgaven op 2F-niveau, ook een goede score halen voor de opgaven op 3F-niveau. Dit leidt tot een onderscheid in het taalniveau. Voor MBO-beroepen kan grofweg gezegd worden dat getoetst wordt op B1-niveau (de opgaven op 2F-niveau), terwijl HBO-beroepen op B2-niveau getoetst worden (de opgaven op 3F-niveau).

De AKV-toets op MBO- en HBO-niveau wordt drie keer per jaar afgenomen door Cito. Voor de twee onderdelen die Nederlandse taalvaardigheid toetsen moet € 130,- betaald worden.[25]

4.3 Toetsingsmogelijkheden

Validiteit versus betrouwbaarheid
Door de experts wordt gesteld dat er een spanning bestaat tussen validiteit en betrouwbaarheid. Met een mondeling examen is het taalniveau zeer goed te toetsen (betrouwbaarheid), maar is het vrijwel onmogelijk om een volledig objectief (valide) oordeel te vellen. Een schriftelijk examen is zeer valide, maar is beperkt in opzet en daarmee minder betrouwbaar. Een zeer valide toets is dus minder betrouwbaar en vice versa. Het is van belang hier rekening mee te houden bij de keuze voor en ontwikkeling van een toets.

Toepasbaarheid van bestaande toetsen
De bestaande toetsen bieden mogelijkheden voor de toetsing van taalvaardigheid voor buitenlands gediplomeerden. De kenmerken van de bestaande toetsen zijn samengevat in tabel 3. We kijken naar de mate waarin de toetsen aansluiten bij de geformuleerde vereisten en de toegankelijkheid van de toetsen.

[25] https://www.bigregister.nl/registratie/meteenbuitenlandsdiploma/kosten/default.aspx

tabel 3 Kenmerken van bestaande taaltoetsen Nederlands voor anderstaligen

	Aansluiting bij vereisten				Toegankelijkheid		
Toets	*ERK toets-niveau*	*Domein speci-fiek*	*Toetsing spreek-vaardig-heid*	*Toetsing van inter-actie*	*Toets-momenten*	*Kosten deelnam e*	*Bijzonderheden*
Staats-examen NT2	B2	Nee	Ja	Nee	wekelijks	€ 180	
CNaVT	B2 en C1	Nee	Ja	Nee	1 keer/jaar[26]	€ 75 (advies-prijs)	Toetsing in het buitenland, gericht op een specifieke functie of opleiding
ITNA-test	B2 en C1	Nee	Ja	Nee	1 keer /maand	€ 75	Toetsing aan 5 Belgische universiteiten
AKV-toets voor artsen	B2+	Ja	Ja	Ja	Min. 10 keer/jaar	€ 450	De taaltoets is een onderdeel van een bredere toets
AKV-toets MBO/HBO	Ongeveer B1 en B2	Ja	Nee	Nee	3 keer/jaar	€ 130	

In de tabel is te zien dat in de huidige vorm alleen de AKV-toets voor academische beroepen volledig tegemoet komt aan de wensen zoals die geformuleerd zijn in paragraaf 4.1. Aan de wensen kan ook voldaan worden door elementen uit bestaande toetsen te gebruiken en deze verder aan te vullen. De keuze voor een toets heeft ook financiële consequenties, aangezien er ontwikkelkosten mee gemoeid zijn.

AKV-toets

Gezien de geschiktheid van de AKV-toets voor academische beroepen is het voor de hand liggend bij deze toets aan te sluiten. Er zouden geen ontwikkelkosten zijn. Wel zijn de kosten voor deelname aan deze toets momenteel relatief hoog. Wanneer er voor gekozen wordt deze toets ook te hanteren voor HBO-beroepen moet de AKV-toets ook voor de beroepen van verloskundige en fysiotherapeut geschikt zijn. Mogelijk zijn hier wel kosten mee gemoeid, maar het is niet waarschijnlijk dat deze kosten hoog zijn.

Aansluiten bij deze AKV-toets vormt waarschijnlijk geen mogelijkheid voor MBO-beroepen, voor wie het taalniveau vermoedelijk te hoog is. Voor MBO-beroepen zou de AKV-toets voor academische beroepen model kunnen staan, maar zou deze aangepast moeten worden aan een iets lager taalniveau en aan de specifieke kenmerken van het beroep van verpleegkundige.

[26] Er is één keer per jaar een vastgestelde examenperiode (van twee weken) voor alle examinerende instellingen. Examens mogen niet buiten deze examenperiode worden afgenomen.

Gebruik van elementen uit andere bestaande toetsen

Uit reeds bestaande toetsen zouden ook elementen gebruikt kunnen worden, om op basis daarvan een nieuwe toets samen te stellen. Drie mogelijkheden zijn het meest voor de hand liggend.

Ten eerste kan het ***schoolexamen voor MBO-opleidingen*** mogelijk doorontwikkeld worden. Het schoolexamen voor MBO-opleidingen is een proeve van bekwaamheid, waarmee MBO-opleidingen worden afgesloten. Beroepsgerelateerde communicatie maakt hier een belangrijk deel van uit. In onderstaand kader wordt het schoolexamen nader toegelicht.

Elke MBO-opleiding wordt afgesloten met een centraal examen en een schoolexamen. Het centraal examen toetst Nederlandse taalvaardigheid door middel van een kijk-luisterexamen en een leesexamen. Deze toets wordt afgenomen op B2-niveau. Het schoolexamen is een proeve van bekwaamheid die per opleiding afgenomen wordt. Taal in de beroepscontext speelt daarin per definitie een rol. In de regel worden deze schoolexamens mondeling afgenomen, waarbij gespreksvaardigheid één van de onderdelen is waarop beoordeeld wordt. Er zijn voorbeeldexamens voor het schoolexamen ontwikkeld door Cito in samenwerking met het Steunpunt Rekenen en Taal MBO en in cascovorm beschikbaar. Opleidingsinstituten kunnen dit gebruiken en verder aan kunnen vullen, zodat dit aansluit bij de opleiding.

Het is denkbaar dat in aansluiting op de MBO-schoolexamens een beroepsrelevante toets ontwikkeld kan worden, waarbij de inhoud verder aangevuld moet worden, maar de feitelijke ontwikkeling van de toetsing al heeft plaatsgevonden. Dit reduceert de kosten. Het centraal examen, waarmee uitsluitend Nederlandse taalvaardigheid wordt getoetst, is ontwikkeld voor autochtone leerlingen en daarmee minder geschikt voor anderstaligen. Aangezien het schoolexamen ongeveer op B2-niveau afgenomen wordt, zijn er voldoende mogelijkheden om dit voor alle beroepsgroepen in te zetten. Voor MBO-beroepen kan het niveau behouden of iets verlaagd worden. Voor HBO- en WO-beroepen kan het niveau iets verhoogd worden.

Ten tweede kan er voor gekozen worden uit het ***Staatsexamen NT2 op B2-niveau*** een aantal opgaven te selecteren die betrekking hebben op de gezondheidszorg. Hiermee wordt het feitelijke taalniveau getoetst. Het is het meest voor de hand liggend hiermee lees- en schrijfvaardigheid te toetsen. In aanvulling daarop zou er een tweede onderdeel van de toets zijn, waarin de nadruk ligt op het medisch Nederlands. Dit zou een toets in mondelinge vorm zijn, waarbij vooral interactievaardigheid in het medische domein aan de orde komt. Op die manier blijven de ontwikkelkosten grotendeels beperkt tot de toetsing van het medisch Nederlands. Kanttekening is wel dat door betrokkenen het niveau tussen B2 en C1 in als noodzakelijk minimumniveau wordt beschouwd.[27] Het Staatsexamen NT2 haalt dat niveau niet.

Ten derde is het een mogelijkheid om de ***huidige AKV-toets voor MBO- en HBO-beroepen*** bij het Cito zo uit te breiden dat deze beter aansluit bij de vereiste communicatievaardigheden. Een uitbreiding van de toets met een onderdeel interactievaardigheid zou een belangrijke verbetering betekenen. Het verdient aanbeveling te overwegen het niveau van de toets te verhogen.

[27] Zie paragraaf 2.5.

De variant waarin het Staatsexamen NT2 op B2-niveau aangevuld wordt met een mondelinge interactietoets zou goed aansluiten bij de wens om bepaalde kandidaten op grond van werk- of studie-ervaring de kans te geven een bewijsstuk van voldoende taalbeheersing te behalen, anders dan met de volledige toets. Zorgverleners die werk- of studie-ervaring hebben, leggen indien zij dit willen eerst de mondelinge toets af. Wanneer dit voldoende wordt afgesloten, volgt inschrijving in het BIG-register. Wordt het mondeling als onvoldoende beoordeeld, dan volgt de reguliere cyclus van het afleggen van het Staatsexamen NT2, waarna opnieuw het mondeling volgt.

4.4 Geldigheidsduur

Duidelijk moet zijn hoe lang het certificaat van de taaltoets geldig blijft voor inschrijving in het BIG-register. We maken onderscheid tussen een eerste registratie in het BIG-register en herregistratie of hernieuwende registratie na onderbreking van de inschrijving.

Herregistratie en hernieuwende registratie
Vijf jaar na inschrijving in het BIG-register moet een zorgverlener zich laten herregistreren. De zorgverlener kan ervoor kiezen zich niet te laten herregistreren, maar later opnieuw registratie aan te vragen.[28] Bij deze tweede registratie moet ook het diploma formeel opnieuw erkend worden. Dit kan betekenen dat desbetreffende zorgverlener de taaltoets opnieuw af moet leggen.

Eerste registratie
Als een beroepsbeoefenaar zich voor het eerst wil laten registreren in het BIG-register, moet het taalniveau worden getoetst. Voor buitenlands gediplomeerden van buiten de EER geldt dat zij zich binnen tweeënhalf[29] dan wel drieënhalf[30] jaar na geslaagd te zijn voor de AKV-toets moeten inschrijving in het BIG-register. Doen zij dit niet, dan moeten zij de AKV-toets opnieuw afleggen. Dit is de periode die de buitenlands gediplomeerden kunnen gebruiken voor het afleggen van de beroepsinhoudelijke toets en eventuele aanvullende opleiding. Tijdens die periode zullen ze dus wel genoodzaakt zijn de Nederlandse taal te gebruiken.

Onder taaldeskundigen verschilt de mening over de geldigheidsduur van de toets. Er bestaan geen normen voor. Opgemerkt wordt dat het Staatsexamen NT2 nooit opnieuw hoeft te worden afgelegd, net zo min als een eindexamen in een vreemde taal van het secundair onderwijs. Verschillende factoren zijn van invloed op taalbeheersing, waaronder de mate waarin iemand gebruikt maakt van desbetreffende taal. Dat kan om praktische redenen niet meegewogen worden. Er is geen eenduidig oordeel te vellen over de geldigheidsduur van een taaltoets zoals deze. Door deskundigen is zowel één jaar als redelijke termijn genoemd als tien jaar. Daarbij geldt de kanttekening dat hoe recenter de toets is afgelegd, hoe meer men verzekerd is van actieve kennis van de taal op het niveau van toetsing. In relatie tot de geldigheidsduur van de AKV-toets voor buitenlands gediplomeerden van buiten de EER en vanuit het oogpunt van proportionaliteit lijkt een geldigheidsduur van twee jaar ons redelijk.

---

[28] Bijvoorbeeld in het geval van emigratie naar een ander land en vervolgens remigratie naar Nederland.
[29] Artikel 3-beroepen zonder beroepsinhoudelijke toets: apotheker, fysiotherapeut, GZ-psycholoog, psychotherapeut, verloskundige.
[30] Artikel 3-beroepen met beroepsinhoudelijke toets: arts, tandarts, verpleegkundige.

4.5 Opleidingsmogelijkheden

Een reguliere cursus Nederlands voor anderstaligen kan aan een veelheid van instellingen worden gevolgd. Universiteiten, hogescholen, ROC's en particuliere instituten bieden allemaal taalopleidingen aan, waaronder NT2. De kwaliteit van die cursussen kan sterk verschillen, evenals de kosten. Gezien de grote hoeveelheid cursussen is de toegankelijkheid voor buitenlands gediplomeerden voor het reguliere Nederlands tot en met in ieder geval B2-niveau gegarandeerd.[31]

Door sommige instituten wordt een cursus medisch Nederlands aangeboden. Daarin komt de vereiste woordenschat in het medische domein aan bod, evenals Nederlandse uitdrukkingen die in de zorgsector veel gebruikt worden. Veelal wordt de speciaal voor zorgverleners ontwikkelde methode "Hoe zit het met staan?"[32] gebruikt.

De KNMG erkent op zijn website acht instellingen die een cursus Medisch Nederlands aanbieden.[33] De cursussen zijn gericht op (tand)artsen en zijn meestal bedoeld als voorbereiding op de AKV-toets op WO-niveau. Als toelatingseis wordt het niveau B2 gevraagd.

Het gaat om de volgende instituten:

- Talencentrum Rijksuniversiteit Groningen, Groningen
- Talencentrum Universiteit Maastricht, Maastricht
- Vrije Universiteit, Faculteit der Letteren, afdeling Nederlands als Tweede Taal, Amsterdam
- Lest Best, Utrecht
- Babel Talen, Utrecht
- Taleninstituut Regina Coeli, Vught
- Instituut Jeroen Bosch, Vught
- Radboud In'to Languages, Nijmegen
- Dutch in Dialogue, Oosterbeek

Een deel van deze instituten verzorgt examentraining specifiek voor de AKV-toets, sommigen verzorgen een cursus medisch Nederlands. Het aantal lessen en de prijs verschillen sterk per instituut. Groepscursussen worden (in ieder geval) aangeboden door Babel Talen en Lest Best. Deze cursussen duren 4 tot 8 weken, met ongeveer een dagdeel les per week. De kosten bedragen € 475 bij Babel Talen en € 495 bij Lest Best.[34] De meeste andere aanbieders bieden een individuele cursus aan. Het talencentrum van de Universiteit Maastricht doet dat volledig digitaal voor € 267.[35] Andere instituten bieden onder andere privélessen in een intensieve cursus van een week aan (Instituut Jeroen Bosch)[36], terwijl het talencentrum van de Rijksuniversiteit Groningen 8 privélessen van 1,5 uur aanbiedt in een niet gespecificeerd tijdspad voor € 1500.[37] De individuele cursussen kunnen in de regel op elk gewenst moment starten.

---

[31] Op www.hetcvte.nl is een overzicht te vinden van alle NT2-cursussen.
[32] L.M. Bekedam en L.H.M. Palenstein Helderman-Susan, *Hoe zit het met staan? Cursus Nederlands voor anderstalige artsen* (2006)
[33] http://knmg.artsennet.nl/Diensten/Beroepskeuze/Loopbaanbureau/Buitenlands-gediplomeerden/Procedures/Van-buiten-de-EU/Algemene-Kennis-en-Vaardigheidstoets-AKV.htm
[34] Volgens opgave van beide websites: http://www.babel.nl/cursus/nederlands/cursus-examentraining-nederlands-voor-het-medisch-assessment en http://www.lestbest.nl/cursusaanbod/nederlands-voor-buitenlandse-tand-artsen/
[35] www.maastrichtuniversity.nl/web/Overig1/Talencentrum/TC/Cursusaanbod/CursussenNederlands/MedischNederlandsMetEcoaching.htm
[36] Prijsindicatie € 1225-2250. http://www.instituutjeroenbosch.nl/cursus/details.aspx?id=247
[37] http://www.rug.nl/science-and-society/language-centre/language-courses-and-communication-training/dutch-for-non-native-speakers/individual/medical-dutch

Onderzocht zou moeten worden in hoeverre deze cursussen toegankelijk en geschikt zijn voor andere beroepsgroepen en opleidingsniveaus en of het mogelijk is deze aan te laten sluiten bij de beroepspraktijk van de verschillende beroepsgroepen. Op dit moment is er in ieder geval geen training die specifiek geschikt is voor het MBO-niveau.

Onderdeel van de reguliere opleidingen tot de artikel 3-beroepen is ook het lopen van een stage. Tijdens een stage leert de student praktische vaardigheden, waaronder communicatievaardigheden die van belang zijn voor een zorgverlener. Het is volgens de geraadpleegde experts aannemelijk dat het taalniveau van zorgverleners stijgt wanneer iemand werkzaam is in een Nederlandstalige medische omgeving. Een stage zou om die reden een manier kunnen zijn om het medisch Nederlands onder de knie te krijgen, in aanvulling op een reguliere taalcursus. Momenteel wordt ook voor buitenlands gediplomeerden die van buiten de EER afkomstig zijn in sommige gevallen een kennismakingsstage van drie maanden opgelegd, waarbij gedurende die periode een geclausuleerde inschrijving in het BIG-register wordt afgegeven. Ook voor buitenlands gediplomeerden van binnen de EER is het mogelijk om een BIG-registratie onder voorwaarden af te geven. Echter, de beroepsorganisaties wijzen er vrijwel zonder uitzondering op dat het aantal stageplaatsen gering is.

4.6 Conclusie

De beroepsorganisaties zijn sterk voorstander van het instellen van een taaltoets voor buitenlands gediplomeerden van binnen de EER. In de beleving van de betrokken partijen moet de taaltoets aansluiten bij de werkzaamheden van zorgverleners. Dit vereist goede beheersing van de Nederlandse taal, waarmee interactie in het medische domein goed mogelijk is. De toetsing zou gericht moeten zijn op een goede taalbeheersing, idealiter op tenminste B2-niveau, die toegespitst is op de medische sector en waarbij interactie een belangrijke rol speelt.

De situatie waarin de zorgverlener werkzaam is wordt bij de AKV-toets op WO-niveau goed nagebootst. Deze vorm van toetsing kan op veel draagvlak rekenen onder de geraadpleegde partijen. Met de toetsing van buitenlands gediplomeerden van binnen de EER zou goed aangesloten kunnen worden bij het onderdeel Nederlandse taal uit de bestaande AKV-toets op WO-niveau. Ongeacht het opleidingsniveau heeft deze AKV-toets als belangrijke meerwaarde dat interactievaardigheid getoetst wordt. Indien de AKV-toets op WO-niveau gebruikt wordt voor HBO-beroepen, moet de toets voldoende aansluiten bij het taalgebruik in deze beroepen. Voor MBO-beroepen is het niveau van deze toets vermoedelijk te hoog. De toets zou mogelijk wel geschikt gemaakt kunnen worden voor MBO-beroepen, waarbij de toetsvorm gehandhaafd blijft, maar het taalniveau iets lager ligt.

Er zijn daarnaast andere bestaande toetsen die mogelijk gebruikt kunnen worden voor het maken van een toets die aan de wensen voldoet voor de toetsing van het taalniveau van buitenlands gediplomeerden binnen de EER. De bestaande toetsing aan het einde van MBO-opleidingen, met name het schoolexamen, biedt kansen omdat die relatief eenvoudig kan worden aangepast, zodat het medisch Nederlands een plaats krijgt in de toetsing van taalvaardigheid. Ook kan dit examen geschikt gemaakt worden voor alle beroepsgroepen.

Het Staatsexamen NT2 schiet te kort op het vlak van interactie en mist de toetsing van het medisch Nederlands. Beide elementen verdienen aanbeveling. Bovendien ligt het B2-niveau onder het niveau van de huidige toetsing voor academische beroepen.

Het Staatsexamen is echter zeer toegankelijk, vanwege de relatief lage kosten en het hoge aantal toetsmomenten. Het Staatsexamen kan ook eerder zijn behaald voor werk- of scholingsdoeleinden. Verschillende varianten zijn denkbaar, waarin met aanvullende clausules wordt gewerkt. Ten eerste kan het Staatsexamen NT2 gecombineerd worden met een cursus medisch Nederlands, zoals dat gangbaar is aan medische faculteiten in Nederland. Hiermee is de domeineis gegarandeerd. Ten tweede kunnen relevante opgaven over de gezondheidszorg gebruikt worden in een taalvaardigheidsexamen, wat aangevuld wordt met een mondelinge toets medisch Nederlands waarmee tevens interactie wordt getoetst. Ten slotte kan een voorwaardelijke inschrijving in het BIG-register worden afgegeven tijdens een korte stageperiode.

Ten derde is het een mogelijkheid om de huidige AKV-toets voor MBO- en HBO-beroepen bij het Cito zo uit te breiden dat deze beter aansluit bij de vereiste communicatievaardigheden. Een uitbreiding van de toets met een onderdeel interactievaardigheid zou een belangrijke verbetering betekenen. Het verdient aanbeveling te overwegen het niveau van de toets te verhogen.

Het volgen van een reguliere opleiding Nederlands voor anderstaligen kan op veel plaatsen in Nederland, aangeboden door uiteenlopende organisaties. De kosten van die opleidingen variëren sterk. Een cursus medisch Nederland kan aan acht instellingen in Nederland gevolgd worden, waarbij de kosten uiteenlopen van € 267,- tot € 1500,-. Deze cursussen zijn vooralsnog gericht op (tand)artsen. Onderzocht moet worden in hoeverre de cursussen ook toegankelijk en geschikt zijn voor andere beroepsgroepen en opleidingsniveaus of daarop aangepast kunnen worden.

Er mag in de huidige situatie een beperkte tijd zitten tussen het afleggen van de taaltoets en de feitelijke inschrijving in het BIG-register. Er zijn geen normen voor de geldigheidsduur van een taaltoets. Op basis van de inschatting van taalexperts en de termijnen die worden gehanteerd bij toetsing van buitenlands gediplomeerden van buiten de EER, achten wij een geldigheidsduur van twee jaar redelijk.

5 Conclusie

Op basis van de verzamelde informatie is een beeld verkregen van de vereiste communicatievaardigheid van de beroepsbeoefenaren, de mogelijkheden voor de toetsing van het Nederlands, potentiële bewijsstukken en opleidingsmogelijkheden. Hieronder beschrijven we de belangrijkste conclusies.

Draagvlak voor toetsing taalniveau
Voor het instellen van een taaltoets voor buitenlands gediplomeerden van artikel 3-beroepen is veel draagvlak onder alle betrokken beroepsorganisaties. Er heerst consensus dat zorgverleners over goede communicatievaardigheden moeten beschikken om de hoge kwaliteit van zorg te waarborgen.

Gewenst taalniveau
Interactie met zowel de patiënt als met collega's neemt een belangrijke plaats in bij de beroepsuitoefening. Dit vereist naast de reguliere taalvaardigheid ook taal- en gespreksvaardigheid binnen het specifieke medische domein. Uit de gesprekken met de beroepsorganisaties blijkt dat het communicatiepatroon vergelijkbaar is voor de verschillende beroepen. Idealiter vormt dit het uitgangspunt voor de niveaubepaling. Echter, de toets moet haalbaar en proportioneel zijn. Dat betekent dat ook het opleidingsniveau een rol speelt bij de niveaubepaling. Voor HBO-opleidingen en WO-studies is de toelatingseis voor de beroepsopleiding gelijk, namelijk B2-niveau. Het is daarom redelijk om voor HBO- en WO-beroepen dezelfde taaleis te stellen. Voor MBO-beroepen is de toelatingseis voor beroepsopleidingen het B1-niveau.

Voor academische beroepen in de gezondheidszorg wordt het B2+-niveau gezien als minimumniveau. De HBO-beroepen kunnen hierbij aansluiten. Uitsluitend het B2-niveau wordt door de meeste partijen als onvoldoende toereikend gezien. Van een reguliere toets op C1-niveau valt echter ook niet te verwachten dat die beter aansluit bij de voor zorgverleners vereiste vaardigheden. Voor MBO-beroepen is het B2+-niveau disproportioneel. Daarentegen lijkt op basis van ervaringen in de praktijk toetsing op B1-niveau onvoldoende toereikend. Het lijkt redelijk om voor een taalniveau te kiezen dat tussen B1 en B2 in ligt, maar beduidend meer neigt naar B2.

De taalvaardigheid van zorgverleners heeft niet uitsluitend betrekking op het taalniveau. Zorgverleners moeten over een goede interactievaardigheid beschikken voor de beroepsuitoefening. Daarnaast heeft de communicatie betrekking op het medische domein, wat een specifieke taalbeheersing vergt.

Bewijsstukken
Het aantal geschikte bewijsstukken voor het benodigde taalniveau beperkt zich tot één, namelijk het volgen van basis- en middelbaar onderwijs in de Nederlandse taal. Zowel studie- als werkervaring kunnen niet zondermeer als bewijsstuk dienen. Wel kan overwogen worden bij langdurige werkervaring, het afronden van de middelbare school in Nederland (zonder basisonderwijs) of het afronden van een (tweede) studie in Nederland een mondelinge test gericht op het medisch Nederlands aan te bieden. Wanneer voor de reguliere toets gekozen wordt voor het Staatsexamen NT2 op B2-niveau aangevuld met een mondelinge toets, is dit relatief eenvoudig te realiseren.

Scholingsaanbod
Het aanbod aan cursussen Nederlandse taalvaardigheid voor anderstaligen is groot. De kosten van die cursussen zijn sterk afhankelijk van de intensiteit van de cursus en de kwaliteit. Acht instituten verzorgen daarnaast cursussen "medisch Nederlands" die een zorgverlener in staat stelt zich de taalvaardigheid in het medische domein eigen te maken.

Onderzocht zou moeten worden in hoeverre deze cursussen "medisch Nederlands" toegankelijk en geschikt zijn voor andere beroepsgroepen en opleidingsniveaus en of het mogelijk is deze aan te laten sluiten bij de beroepspraktijk van de verschillende beroepsgroepen. Op dit moment is er in ieder geval geen training die specifiek geschikt is voor het MBO-niveau.

Toetsingsmogelijkheden
Duidelijk is dat toetsing op B2-niveau met het Staatsexamen NT2 tot een aanzienlijk hogere taalvaardigheid leidt dan in de huidige situatie. De beperkte kosten en het hoge aantal toetsmomenten van het Staatsexamen NT2 vergroten de toegankelijkheid. Ook de ITNA-test is goed toegankelijk, met relatief lage kosten en een hoog aantal toetsmomenten. Het CNaVT lijkt minder geschikt voor het verkrijgen van een startniveau, omdat de toetsing minder gericht is op het verkrijgen van een breed startniveau volgens het Europees Referentiekader. Ook is er slechts één toetsmoment per jaar.

Desondanks is met het Staatsexamen op B2-niveau en de ITNA-test de taalvaardigheid in het medische domein niet gewaarborgd. Het B2-niveau ligt onder het niveau dat door betrokkenen als minimumniveau wordt beschouwd voor academische beroepen. Bij de ITNA-test is spreekvaardigheid wel een mondeling toetsonderdeel, maar interactie niet. In het Staatsexamen wordt spreekvaardigheid alleen beoordeeld op basis van een computertest. Het is aan te bevelen juist deze onderdelen een plaats te geven in de toetsing, zoals dat verankerd is in de huidige AKV-toets op WO-niveau. Zwaarwegend vinden de onderzoekers hierbij dat alle medische faculteiten in aanvulling op het Staatsexamen NT2 een cursus "medisch Nederlands" vragen van aanstaande studenten, vanwege de gebleken ontoereikendheid van het Staatsexamen NT2 op B2-niveau voor het werken in een klinische setting.

Het onderdeel Nederlands uit de huidige AKV-toets voor academische beroepen is volgens de betrokkenen ook geschikt voor de toetsing van buitenlands gediplomeerden van binnen de EER. Die toets lijkt ook bruikbaar voor HBO-beroepen en voor MBO-beroepen kan een dergelijke toets worden ontwikkeld. De kosten voor deelname aan de AKV-toets overstijgen in de huidige situatie wel de kosten van andere toetsen.

Er zijn daarnaast wellicht andere mogelijkheden om aan te sluiten bij bestaande toetsen. Zo biedt het schoolexamen van MBO-opleidingen aanknopingspunten om het taalniveau, interactievaardigheid en medisch Nederlands te toetsen. Dit zou als basis gebruikt kunnen worden voor de ontwikkeling van een toets voor zorgverleners op verschillende niveaus. De huidige AKV-toets voor MBO- en HBO-beroepen van het Cito zou uitgebreid kunnen worden met in ieder geval interactievaardigheid. Het Staatsexamen NT2 kan als basis gebruikt worden, waarop aanvullende toetsing volgt.

Zo vragen medische faculteiten van buitenlandse studenten een cursus "medisch Nederlands" in aanvulling op het Staatsexamen. Ten slotte valt te denken aan een examen in twee delen, waarvan het eerste een gedeelte van het Staatsexamen betreft en het tweede een mondeling examen medisch Nederlands.

Bijlage 1 Geraadpleegde organisaties

BIG-registratie

- Commissie Buitenlands Gediplomeerden Volksgezondheid (CBGV)
- CIBG, Den Haag
- CIBG, Kerkrade

Deskundigen NT2, taalinstituten en toetsingsorganisaties

- College voor Toetsing en Examens (CvTE)
- Cito
- Babel Talen
- Brancheverenigíng van Nederlandstalige Universitaire Talencentra in Nederland en België (NUT)
- Folkert Kuiken, hoogleraar Nederlands als tweede taal, Universiteit van Amsterdam
- Bart Bossers, universitair docent Nederlands als tweede taal, Vrije Universiteit

Beroepsorganisaties

- Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, afdeling Beleid en Advies en de afdeling Opleiding en Registratie
- Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde (KNMT)
- Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie (KNMP)
- Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (KNOV)
- Verpleegkundigen en Verzorgenden Nederland (V&VN)
- Federatie van Gezondheidszorgpsychologen en Psychotherapeuten (FGzPt)
- Koninklijk Nederlands Genootschap van Fysiotherapeuten (KNGF)

Bijlage 2 Literatuur- en bronnenoverzicht

Literatuur
Babel, *De Algemene Kennis- en Vaardighedentoets. Informatie voor kandidaten 2014 en 2015* (Utrecht 2014)

Bekedam, L.M. en L.H.M. Palenstein Helderman-Susan, *Hoe zit het met staan? Cursus Nederlands voor anderstalige artsen* (2006)

CBGV, 'Taaltoets Europese diplomahouders', 18 februari 2014

Herfs, Paul, *Buitenlandse artsen in Nederland* (Utrecht 2009)

KNMT, 'Taaltoets Europese diplomahouders', 1 april 2015

Richtlijn 2013/55/EU

SLO, *IJking referentiekader taal en examenprogramma's Nederlands vmbo, havo en vwo* (2010)

Mededeling COM(2010)373 def :
http://publications.europa.eu/resource/cellar/bf15432f-9506-4ce7-a933-423da8ee5532.0021.02/DOC_1

Bronnen

www.hetcvte.nl

http://knmg.artsennet.nl/Diensten/Beroepskeuze/Loopbaanbureau/Buitenlands-gediplomeerden/Procedures/Van-buiten-de-EU/Algemene-Kennis-en-Vaardigheidstoets-AKV.htm

https://www.bigregister.nl/registratie/meteenbuitenlandsdiploma/kosten/default.aspx

https://duo.nl/particulieren/staatsexamenkandidaat/default.asp

http://www.cnavt.org

http://www.itna.be/index.html

http://www.babel.nl/taaltrainingen/toetsing-en-certificering/medisch-assessment-akv-toets/

http://www.babel.nl/cursus/nederlands/cursus-examentraining-nederlands-voor-het-medisch-assessment

http://www.lestbest.nl/cursusaanbod/nederlands-voor-buitenlandse-tand-artsen/

www.maastrichtuniversity.nl/web/Overig1/Talencentrum/TC/Cursusaanbod/Cursussen Nederlands/MedischNederlandsMetEcoaching.htm

http://www.instituutjeroenbosch.nl/cursus/details.aspx?id=247

http://www.rug.nl/science-and-society/language-centre/language-courses-and-communication-training/dutch-for-non-native-speakers/individual/medical-dutch

http://www.taaltutor.nl/learn-english-through-skype/europese-taalniveaus/